

S F A T U L

organul oficios a C. N. R. din Maramurăș

Apare odată pe săptămână. — Abonamentul : pe an 18 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 9 cor., pe $\frac{1}{4}$ de an 5 cor.

Infrângerea Ungurilor.

Procesul de o mie de ani dintre români și unguri s'a finit! Fosta Ungarie zace la picioarele soldatului român biruitor.

Să vedem cari au fost cauzele pierderii Ungariei și să învățăm din ele!

Cauzele nimicirii Ungariei să intind afund în istoria trecutului. Sistemul, ce a domnit în fosta Ungarie, a fost cauza cea mai mare. Ungurul ș'a închipuit, că pe el l-a făcut Dzeu, ca să fie domn, și ca toate celelalte neamuri să-i slujească. Acea nici când nu au putut-o pricepe — ba sunt încă mulți dintre ei, cari încă nici acuma nu o pot înțelege, — cum să poate aceea, că un alt popor, care locuște cu ei laolaltă de o mie de ani, ba chiar a locuit aici înaintea lor, să fie egal cu ei?! Un „valah puturos“ și un „slovac, care nu-i om“ — să fie egal înaintea lui Dzeu și a oamenilor cu ei — cu un ungur! În-drăzneală ne mai pomenită de ași cugeta așa ceva! De aceea a trebuit să lupte toate naționalitățile conlocuitoare în Ungaria — pentruca să-și ajungă barem atâta — să fie considerați și ei ca oameni și a trebuit să vie răsboiul lumesc, ca să-și ajungă acest scop.

Românii din Ardeal până în 1848 erau iobagii câtor-va familii ungurești. Ungurii erau așa de puțini, că s'au aliat în Ardeal cu sașii și secuii, și și-au făcut legi, în cari numai acestea trei națiuni erau recunoscute ca libere și domnitoare — până când românii, cari erau de treiori pe atâția ca acestea trei națiuni laolaltă, nu aveau nici macar dreptul de om. Nemeșul-ungur îi storcea vloga, ca la o vită, și îi era domn peste viață și moarte.

De nenumărate ori au prqbat românii să scapă de acestea câte-va familii de unguri din țară, înse aceasta nicicând nu le-a succes. Și totdeauna după încercările acestea Ungurii au roșit țara cu sânge românesc! Și de lipitorile acestea, cari le sugeau sângele nu să puteau scăpa!

Dar din luptele acestea au înțeles ungurii aceea, că ei sunt prea puțini spre ași putea asigura domnia lor vecinică peste români, de aceea au început a lucra cu toate mijloacele, necruțându-ne nici legea, ca să ne împartă în confesiuni, și să ne maghiarizeze, și că prin aceasta să-și întărească rândurile lor. Și începând din vremurile celea mai bătrâne până azi mulți i-au ascultat! Trebuia să alegi între starea de

Prețul 60 fil.

iobăgie și libertate, între sărăcie și bogăție! Căci cari să lăsau amăgiți, să-și părăsească legea strămoșească, și să se facă unguri primeau pământ și drepturi.

Știm aceea, că Dragoș-Vodă deja în veacul al XIV-lea pleacă din Maramurăș — nevoind ași părăsi legea strămoșească, și nevoind a se face catolic.

Când să lăfeste calvinismul, ungurii probează să-i facă și pe români calvini, le traduc o biblie în limba română, înse calvinismul în popor nu a pătruns, până când multe familii nobile de viță română s'au calvinizat (Drághffy Boldijar, ultimul din aceasta familie moare în 1586 ca calvân.)

Când să începe contrareformația, le făgăduesc averi mari românilor acelorora, cari se vor uni cu Roma. Și cu ocazia aceasta le-a și reușit, să bage icul acestă între români. În 1700 o mare parte dintre români se fac greco-catolici. Înse desbinarea aceasta nu a fost așa de afundă, ba chiar ne a înaintat cu pași gigantici în cultura noastră, națională. Aname tinerii noștri dornici de carte mergeau la Roma la ștudiât, și învățând și văzând mult prin țări streine, ne-au adus cu ei acasă razele culturai apusene și ei au fost răsăditorii și primii cultivători ai culturii române.

Iar biserica gr. catolică fiind acuma în stare bună a sprijinit acțiunea începută din toate puterile, Prin seminarele de pe lângă episcopii au învățat zeci de tineri dornici de carte și știință, că reîntoreându-se acasă zeloși și prin satele reslăfite a-le Ardealului,

să propovăduiască dulceața limbei și a culturai românești!

Un paș gigantic a fost anul 1848, când ne-am slobozit de iobăgie. De atunci am mărș înainte spre lumină și libertate, și ungurii cu toate uneltirile lor nu ne mai puteau împiedeca! De geaba au început grofii a striga, că Ungaria e în periclu, de geaba, voiau să ne țină în întunecime — înaintam înainte, și tot mai mulți bărbați luminați și conștienți se ridicau dintre români, cari erau conducătorii naturali ai poporului.

Iar pân atunci țaranul strângând creițar la creițar din munca sa a descumpărat și împărțit moșiile nemeșesti, iar nemeșii unguri, cari î-și cheltuiau averile prin streinătate — unul după altul — s'au cules de prin satele noastre. Conducători buni aveam — pământul țarei ni-l'am cucerit pacinic — aceasta eia starea înaintea războiului! Iar prin războiul acesta gloriosa armată română ne-a adus și independența și unirea vecinică cu frații de peste Carpați!

Ioan Bilțiu-Dancuș.

Inființați tovărășii!

Atâta s'a vorbit și scris despre tovărășii, despre însemnătatea lor și foloasele, cari isvoresc din dânsele. Așa suntem acuma toți în curat, că fundament tare la începutul unei vieți comerciale și industriale românești numai cu inființarea tovărășiilor vom pune și lipsa unei astfel de vieți așa să simțește că despre asta este de prisos să vorbim mai mult.

Acuma când imperiul român este deja preluat, când prefect român în dulcea noastră limbă, în sala, unde echoul jurământului depus de el n'a perit încă, ne a spus că își va ținea de datorință a ocroti interesele naționale și a

ne întinde mână de a putea noi românii a lucra ori unde ne chiamă la lucru statul, care este a nost. Să nu stăm cu mâinile în poală, ci să ne punem la muncă, să înființăm tovărășii, să punem comerțul în mâni românești, căci noi putem ști mai bine că una din cele mai de frunte cauză a prăbușirii statului unguresc a fost tocmai împrejurarea, că comerțul și industria lor a fost în mâni streine. Să nu lășăm nici comerțul nici industria altora, ci să le ținem în mâinile noastre. Cu puțin zel și voie mult putem face fiindcă și până acuma — laudă harneilor nosti bărbați cu inimă din trecut — multe avem deja. Aci este Asoțiațiunea, care va da sprijinul convenit tuturor tovărășiilor, cari să vor înființa. Apoi avem banca noastră, Maramurășana matca tuturor deprinderilor noastre comerciale și industriale, cu ajutorul cărei câte și câte moșii s au descumpărat în vremuri grele și care și acuma cu trup cu suflet sprijinește tot ce este sănătos și bun. Apoi avem pentru industriași averea fieertatului advocat Ilie Mariș — lăsată fundațiune pentru ajutorul industriașilor, care ajunge la un jumătata milion de coroane. Mult, foarte mult pentru ajutorarea noastră.

Apoi avem sprijinul nesăcat al administrației, despre care nu trebuie să scriem iară multe Înțelegeți oamenii! Sprijinul administrației!

În tot satul Sfaturile sătenești să se înțeleagă pentru înființarea tovărășiilor, să consemne acții — una acție poate fi de la 20 cor. până la 50 sau 100 de coroane, să poată fieștecare român să cumpere baremi una acție și să vină apoi după informațiuni mai detaliate la banca „Maramurășana.”

După cum știm, până acuma rușii din Rohna de Sus și români din Slatină sub conducerea harnicului protopop Ioan Doros și zelosului învățător Ion Biliu-Dancuș a înființat deja tovărășii, cari s au înregistrat la judecătoria de ocol și mai multe tovărășii sunt în activitate fără să fie înregistrate. Toate acestea să ceară îndrumări, să facă procesele verbale de lipsă, să se înregistreze cu grabă.

Este lucru de urgență pentru că pre cum știți monopoelele erariale vor fi date din nou

— e de lipsă ca tovărășia să fie înregistrată, ca să poată cere drept de a putea vinde spirtoasă tutun, sare etc. — și este lipsă, ca toate tovărășiile să facă centrală aci la Sighet, că așa împărțirea tuturor marfelor, comandarea lor — permisele de transport și aducerea marfelor la Sighet — precum și câștigarea lor eventual din țeri streine, cu ajutorul băncii „Maramurășana” să se facă de odată, în sume mari și și cu ponderanța aceea, care ne dă nedejdea că dacă vom cere — vom și căpăta.

Credem că în scurt timp vom putea convoca toate tovărășiile prin reprezentanții lor la adunare în Sighet pentru înființarea Centralei — și în asta speranță urăm: Doamne ajută!

† Emiliu Fucec de Rakocz.

Răspândirea dureroasei vești, că a murit bătrînul preot din Sirbi, a dat prilejul trist unei mare părți a fruntașilor români din plasa Șugătagului să se adune în 28. IV., ca să-i deie defunctului împreună cu credincioșii sei cinstea cea de pe urmă.

Defunctul a fost urmașul vrednic a unei vrednice și străvechie familie preoțască, păstorind cu credință 40 ani, — a muncit pentru întărirea legii și neamului românesc. Pe defunctul îl jelește soția sa Dna Hermina Gyenge de Csikjenöfalva cu copii, între cari și fostul preot militar, de obște stimatul preot român Emil din Rozavlea și o bună parte a fruntașelor noastre familii.

La înmormântare au servit protopopul Cosăului Șt. Anderco și protopopul Marei P. Birlea asistați de toți preoții tractuali.

Panegiricul la ținut, cunoscutul scrutător a vieții vechi maramureșene, fruntașul preot din Călinești Ion Birlea, vorbind întrun graiu avântat și la înțelesul tuturor.

Lacrimile mulțimii de față sunt adevărata dovadă despre dragostea și cinstea, de ce s'a bucurat defunctul.

Odihnească în pace!

Preot Mihai Hotea.

Telegrama

adresată de Cons. Dirigent d-lui general MOȘOIU comandantul trupelor române :

Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria a urmărit cu însuflețire înaintarea vijilioasă a trupelor de sub conducerea D-V. și Vă transmitem cele mai călduroase felicitări pentru rezultatul glorios grupului de nord al armatei române înfăptuitoare a idealului nostru național ; Vă rog primiți și exprimați mulțumitele Consiliului Dirigent și al neamului nostru dintre Carpați și Tisa tuturor ofițerilor și soldaților pentru înaltele virtuți ostășești și fapte de arme săvârșite, prin care au eliberat de lanțul milenar pe frații noștri rămași în robia ungurească, în aceste zile istorice toți ne gândim cu mândrie la D-Voastră fiul Ardealului și vă salutăm călduros.

Juliu Maniu ministru președ. Cons. Dirigent.

Să ne organizăm !

Frânele cârmuirii, după o așteptare de veacuri în chin și sărăcie, înfărșit au ajuns în mâinile Românilor, poporul de baștină și după drept a devărașii stăpâni al acestui pământ oropsit.

Acuma, după ce s-au ivit și zorile zilelor noastre de fericire, după ce am ajuns la mal nu trebuie să ne punem la odihnă, nu trebuie să ne punem mâinile în sin și ca omul, care și-a isprăvit bine lucrurile, să ne apucăm de taifas și de povești ca „Stan Păjitul“ sau „Cocoana Gură Dulce“ a regretatului „Calicul.“ Nu ! ci trebuie să ne strângem rândurile. să ne organizăm atât pe teren economic, cât mai cu samă pe cel a comerțului și industriei. Trebuie să cucerim din mâinile străinilor aceste isvoară de îmbogățire, trebuie să ne îmbogățim noi, pentruca nu numai cu numele, ci și de fapt să fim adevărașii stăpâni ai acestei țări scumpe, pe care am dorit-o atât de mult și pe care ne-a ajutat bunul și înduratul D-zău să o cucerim.

Să nu ne alintăm în dulcea credință, că punând mâna pe cârmuire și oficii, că putând face instanțe și scriind din oficiu românește, am fi absolut stăpâni pe România-Mare. O, nu ! Să nu fim atât de naivi. Suntem oameni culți, cu stare la cap și destul de deștepti pentruca să fim în curat cu aceea, că adevărașii stăpâni au fost și sunt totdeauna aceia, cari își au pungile pline, în al căror mână sunt industria și comerțul.

Da ! trebuie să ne îmbogățim, căci la din contra vom ajunge la soartea înaintașilor și foștilor stăpâni ai noștri, căroră în trufia și mândria lor oarbă le-a derogat a fi comercianți și meseriași, ci sau mulțămii cu câte o slujbă grasă, cu un titlu frumos sunător, care le-a dat dreptul să, și poarte nasul cât numai să poate de sus și să fie cât să poate de brutali și aroganți.

Trebuie să ne organizăm ! Trebuie să ne creștem comercianți și meseriași români, — să ne organizăm și pe teren economic.

Cu câțva ani înainte de războiu D-l Joan Bârlea actualul preot al Călineștilor de sus, pe atunci capelan al leudului, a fost pornit o acțiune binecuvântată, de a trimite copii de țărani Români în Ardeal și ai așeza ca ucenici pe la diferiți comercianți și meseriași pentru a crește din iei comercianți, măsari, rotari, fierari, strugari, păpucari etc. Îmi convine a crede, că această acțiune vrednică de toată lauda și de cel mai mai mare sprijin, nu a fost părăsită cu totul, ci ca atâtea altele, din cauza războiului și aceasta a stagnat numai.

Durere însă, între țărani noștri, cea mai mare parte nu prea simpatizază cu tagma meseriașilor, țin de lucru rușinos a fi „șuster,“ „astalăș“ etc. Dar aceasta să nu ne descurajeze. Preoții, învățătorii și notarii noștri vor ști să convingă pe poporeni, că meseriașii nu sunt o rușine a neamului, ci din contră. Că un popor, cu cât are mai mulți meseriași comercianți, bancheri, fabricanți și preste tot indu-

striași, cu atât ieste mai fericit, mai bogat și mai cu vază și prin urmare mai stăpân pe soartea sa.

Esemples avem destule: Anglia, America, Francia, Germania. Să le urmăim pe iele și atunci vom avea o „România Mare“ nu numai ca teritoriu, ci și ca putere.

Sever Mureșanu.

No. 2. Înștiințare.

Se face cunoscut că cu începere de la data publicării acestei înștiințări, orice corespondență atât a particularilor cât și a autorităților civile, afară de corespondența rezoarte-

lor Consiliului Dirigent și a Prefecturilor (care se va preda birourilor de cenzură conform instrucțiilor No. 3755—2) va trebui predată poștei fără a se închide plicul scrisă citeț și cel mult pe două pagini.

Plicurile se vor lipi numai după cenzurare de către personalul de cenzură.

Corespondența (afară de cea mai sus numită) care se va preda poștei cu plicul lipit mai înainte de a fi cenzurată, sau scrisă neciteț și pe mai multe pagini ca 2, se va distruge din oficiu.

Ca atare este în interesul publicului de a se conforma acestei înștiințări.

Comandamentul trupelor
din Maramurăș.

ȘTIRI

DIN MARAMURĂȘ.

Arândarea pășunatului. D-l prefect pentru hotărârea ținutei și ducerea în depunere a ordonanței No. 82. cu privire la arândarea pășunatului a conchemat pe Vineri — 9 Mai — o consfătuire. În legătură cu aceasta ținem de lipsă a o spune, că ordonanța aceasta pentru noi are numai însemnătatea *pășunatului de munte pe vara aceasta*. Scopul este, că tot omul, care are vite de pășunat, să ajungă la pășune bună pentru un preț mai la modru. Spre acest scop vor servi în locul prim munții erariali, compozesorali și se vor cumpăni și judeca și arândarea munților singuraticilor, ca astfel șpecula — prin care se urcă prețul pășunatului la sume neînchipuite — să fie scoasă. Arânda va fi staverită acuma și plătită până când vor merge vitele la munte. O plată la toamnă ar da multe greutăți. În numărul din urmă în legătură cu ches-

tiunea această a fost vorbă numai de părere singuratică.

Întrebarea pășunatului pentru viitor se va hotărî prin legea mare, care se lucră și debate acuma în Cons. Dirigent în Sibiu și privește întrebarea mare a moșiilor mari a statului și a privaților.

Completarea oficiilor rămasă goale pe urma denegării depunerii jurământului ofițanților unguri. Ni se comunică din izvor demn de încredere că următoarele posturi au fost oferite și acceptate de următorii. Subprefect: Găvrilă Mihalyi, primnotar comitatenz George Dan, primar al orașului Sighet: Victor Hodor, primprefetor a plasei Sighet: Flaviu Jurca președinte la sedria orfanală: Ioan Balya de Iod. Luni a sosit la Sighet I. Stroia denumit de inspector scolar. De subinspector e denumit învățătorul Adrian Mărginean.

Preluarea oficiului postal. În 5 l. c. a sosit la Sighet dl Vasile Dancuș, (originar din comuna Sarasău) substituit de director al postelor din Oradea-Mare. Va petrece câteva zile în mijlocul nostru, având misiunea de a prelua oficiile postale din loc, cari pe viitor vor fi supuse direcțiunii postelor din Oradea-Mare și nu celei din Kassa.

Tedeu pentru eroii morți pentru eliberarea fraților de dincolo de linia demarcatională. Duminică după amiază la 5 oare sa oficiat în biserica română din loc, un prohod pentru odihna sufletelor eroilor morți în luptele de acum. A servit părintele Nicolau Doros, fiind de față dl general Olteanu și dl prefect Chiroi precum și un număr frumos de intelectuali români și mulți oficeri.

DIN LUMEA MARE.

Noi succese ale armatei române. Trupele române în înaintarea lor victorioasă, au ocupat în zilele aceste orasele: Beregszász, Nyiregyháza, Püspökladány și Bekéscsaba.

La Nyiregyháza s'au predat armatei române 8000 de săcui, declarând, că nu mai luptă alături de bandele roșii. S'au capturat din partea noastră, mai multe turturi și mitraliere și o grămadă mare de material de războiu.

În Beregszász bolșevicii au spânzurat pe vicispanul Nagy Ernő, care a luptat din răsuputeri contra politiceii lor de distrugere.

Recunoștința aliaților. Ținuta bravă și vitejia tradițională a armatei române, care singură, cu propriile puteri a dat lovitura de moarte bolșevismului unguresc, oprind astfel lățirea acestei boale în celelalte țări, a stors admirația aliaților. America în semn de recunoștință a dăruit bravei armate 800.000 echipamente, iar Franța 200.000. Tot odată s'a adus hotărârea, să se satisfacă dorințele României și Cehoslovaciei — exprimată în mai multe rânduri la congresul de pace, — de a avea graniță comună, dându-se voie acestor două țări să împărțească ținutul locuit de ruteni după cum vor crede de mai potrivit, ne scăpând din vedere bine înțeles principiile Wilsoniene.

Germanii chemați la conferința de pace. În 22 April a sosit la Versailles o delegație germană compusă din 30 membrii sub conducerea lui Dr. David. Delegația a fost primită la gară de colonelul francez Musnier Pierre și de senatorul francez Cambon.

Sosirea M. Sale Reginei la București. În 21. April s'a reintors din Franța la București M. Sa Regina Maria. La gară și în întreg orașul i-s'a făcut frumoasă primire. Pe peron a fost întâmpinată de M. Sa Regele, general Prezan cu întregul său stat major.

MAI NOU.

Trupele române au trecut în mai multe puncte râul Tisa.

Editor și Proprietar: C. N. R. din Maramurăș.

Redactori responsabili: Dr. Vasile Kindriș și Dr. Titu Doros.